



Mr PHIP

Prostate
Health
Improvement
Program

Repatriation
General Hospital, Daw
Park, SA.



Co oznacza skrót PSA?

PSA to skrót z języka angielskiego, oznaczający Prostate Specific Antigen, czyli swoisty antygen sterczowy. Jest to białko wydzielane do płynu nasiennego przez zdrowy gruczoł krokowy (zwany inaczej sterczem lub prostatą), którego funkcją jest m.in. umożliwienie przepływu nasienia. W normalnej sytuacji jedynie niewielkie ilości tego enzymu dostają się do krwi. Nowotwór zmienia jednak strukturę tkanki, powodując zwiększone przenikanie PSA do krwi (lub surowicy), a tym samym wzrost jego poziomu. Zjawisko to służy do wykrywania i oceny ewentualnych zmian rakowych prostaty.



Jak skuteczne jest badanie poziomu PSA?

Kiedy lekarz wykonuje badanie, chciałby uzyskać jasne wyniki: „tak, wykryto chorobę raka” lub „nie, nie wykryto jej”. Niestety badanie poziomu PSA nie może udzielić tak jednoznacznych odpowiedzi. W najlepszym razie jest ono wskaźnikiem prawdopodobieństwa wystąpienia raka prostaty, może jednak być bardzo pomocne, ponieważ pomaga podjąć decyzję w sprawie dalszych badań. Niemniej oznacza to także, że interpretacja wyników badania poziomu PSA nie jest prosta.



Jakie inne czynniki oprócz raka mogą wywoływać wzrost poziomu PSA?

Typowym zjawiskiem jest powiększanie się prostaty wraz z wiekiem, a ponieważ niewielkie ilości PSA wytwarzane są także przez zdrową prostatę, jego poziom we krwi zazwyczaj wtedy wzrasta. Łagodny przerost prostaty (schorzenie wywołujące objawy ze strony układu moczowego, takie jak słaby strumień moczu, czy konieczność opróżniania pęcherza w nocy) jest częstą przypadłością nie mającą związku z rakiem, która wywołuje wzrost poziomu PSA. Z tej przyczyny, przy ocenie, czy wyniki mieszczą się w normie można stosować progi wiekowe przedstawione w tabeli 1. Stosunek „Free to Total” (omówiony poniżej) jest także pomocnym wskaźnikiem przy ocenie, czy podwyższony poziom PSA jest wywołany łagodnym przerostem prostaty.

Tymczasowy wzrost poziomu PSA może mieć wiele przyczyn⁽¹⁾. Infekcja układu moczowego, zapalenie lub biopsja prostaty mogą wywoływać duży wzrost stężenia PSA, natomiast wytrysk nasienia, czy nawet jazda na rowerze, niewielki wzrost poziomu PSA. Nie jest więc rzeczą niezwykłą, że wykryty w badaniu podwyższony poziom tego białka bywa spowodowany właśnie przez czynniki inne, niż zmiany nowotworowe. Ryzyko raka wynosi tylko ok. 30%.

Tabela 1 – Sugerowane górne granice poziomu PSA dla różnych grup wiekowych²

Wiek (w latach)	Poziom PSA w surowicy krwi (ng/ml)
40 - 49	2.0
50 - 59	3.0
60 - 69	4.0
70 - 79	5.5

Uwaga: Powyższe dane są tylko wskazówką. Zdarzają się przypadki raka prostaty u osób, u których poziom PSA był w normie, są one jednak rzadkością.

Jeżeli oprócz testu poziomu PSA wykonuje się badanie prostaty przez odbyt, a jego wynik także odbiega od normy, oznacza to wyższe prawdopodobieństwo raka prostaty (ok. 50 %).

Istnieją również inne metody oceny poziomu PSA, opracowane z myślą o skuteczniejszym wykrywaniu raka prostaty. Jedną z nich jest tzw. badanie „Free to Total”, będące wyrażonym procentowo stosunkiem PSA wolnego do całkowitego. Większość antygeny PSA we krwi, również część wytwarzana przez komórki rakowe, jest związana z białkiem. Jednak u osób z łagodnym przerostem prostaty stwierdza się wyższą ilość wolnego (niezwiązanego) PSA, a więc również wyższy stosunek PSA wolnego do całkowitego. Jeżeli u osoby badanej poziom PSA odbiega od normy, stosunek ten pozwala ocenić, czy jest to spowodowane przez łagodny przerost prostaty, czy nowotwór. Jeżeli powodem jest nowotwór, stosunek „Free to Total” najczęściej wynosi poniżej 10%⁽²⁾. Omawiane badanie jest szeroko dostępne i stosowane w Australii.

Patronat

NATIONAL SENIORS
Foundation



National Seniors



Mr PHIP

Prostate
Health
Improvement
Program

Przypisy

- 1 Polascik, T.J. et al
J of Urology, 1999.
162(2): p. 293-306.
- 2 Oesterling, J.E., et
al., J of Urology,
1995. 154(3): p.
1090-5.
- 3 Partin, A.W., et al.,
Urology, 2001. 58(6):
p. 843-8.
- 4 D'Amico, A.V., et al.,
.NEJM, 2004. 351(2):
p. 125-35.
- 5 Stenman, U.H., B.J
Urology, 1997.
79, Suppl 1: 53 - 60.

© Repatriation
General Hospital
April 2005

Jaki jest normalny poziom PSA?

Większość autorytetów medycznych zgadza się co do tego, że wynik testu przekraczający 4 ng/ml wymaga przeprowadzenia dalszych badań. Niektórzy zalecają je, kiedy przekroczone zostaną zakresy stężenia PSA normalne dla wieku, przedstawione w tabeli 1, lub kiedy nastąpi gwałtowny wzrost poziomu PSA.

W zależności od wieku oraz historii zachorowalności na raka prostaty w rodzinie, lekarz może zdecydować o bezpośrednim skierowaniu pacjenta do urologa lub zalecić powtórzenie testów przed dalszymi badaniami.

W przypadku obecności komórek rakowych, poziom PSA we krwi podnosi się wraz z rozrostem tkanki nowotworowej. Oznacza to, że niewielki wzrost poziomu PSA wiąże się z obecnością małej ilości tkanki nowotworowej, która nadal może ograniczać się tylko do samej prostaty (występuje lokalnie). PSA na poziomie 10 ng/ml lub niższym oznacza duże prawdopodobieństwo, że tak właśnie jest⁽³⁾. Poziom PSA oraz stopień określający odchylenie komórek rakowych od normy może być wskaźnikiem prawdopodobieństwa, że nowotwór rozrósł się poza prostatę.

W przypadku obecności tkanki rakowej, prędkość wzrostu PSA, mierzona serią testów o nazwie „PSA velocity”, informuje także o ryzyku nawrotu choroby po terapii⁽⁴⁾.

Jak szybko rozwija się nowotwór?

Większość, ale nie wszystkie rodzaje raka prostaty postępują powoli. Może potrwać 5-10 lat od momentu wzrostu poziomu PSA do 2,5 ng/ml, zanim choroba pojawi się „klinicznie”, czyli zacznie dawać objawy. Średni czas przeżywalności (okres, który przeżywa 50% mężczyzn poddanych terapii) od momentu rozpoczęcia wzrostu PSA, szacuje się na 17 lat⁽⁵⁾. Z tego względu wzrost poziomu PSA u osoby w wieku 75 – 80 lat nie uznaje się za zagrożenie. U osoby w wieku 50 lat jest to już

poważny sygnał. Przytoczone liczby są jedynie wskazówką – prognozy dla osób, u których stwierdzono raka prostaty, zależą od wielu czynników klinicznych, takich jak cechy komórek rakowych, stopień ich odchylenia od normy, stadium choroby, inne choroby itd.



Podsumowanie

Jest rzeczą oczywistą, że w różnych okolicznościach poziom PSA może mieć różne znaczenie. Badanie poziomu PSA jest przydatne jako wskaźnik, ponieważ informuje ono o ryzyku, że osoba, u której nie był on dotychczas mierzony, ma raka oraz pozwala ocenić, czy niezbędne są dalsze badania. Kolejnym krokiem na tym etapie jest biopsja (pobranie tkanki prostaty za pomocą igły umieszczonej wraz z sondą USG przez odbyt). Po wykonaniu pojedynczego lub serii badań poziomu PSA należy omówić z lekarzem wszelkie czynniki, które mogą wpływać na wyniki badań. Ułatwi to określenie ryzyka oraz ewentualnej konieczności wykonania dalszych badań.



Blizsze informacje

Mr PHIP Series - dostępne w Internecie pod adresem: www.prostatehealth.org.au

1. Czy powinienem poddać się badaniom?
2. Interpretacja badania poziomu PSA
3. Po postawieniu diagnozy
4. Kontrola po terapii
5. Terapie hormonalna
6. Funkcje seksualne po leczeniu
7. Przydatne źródła/Słowniczek

Internet:

www.prostate.org.au
www.prostatehealth.org.au
www.andrologyaustralia.org.au

Telefon:

Infolinia *National Cancer Help-line*: 13 11 20



Niniejsza broszura informacyjna nie zastępuje porady lekarskiej. Informacje na temat chorób prostaty są ciągle uaktualniane. Dołożyliśmy wszelkich starań, aby informacje te były aktualne w chwili drukowania folderu. Należy jednakże pamiętać, że lekarz ogólny może dysponować nowszą lub odmienną wiedzą, lepiej dostosowaną do potrzeb pacjenta.